

СЕКЦІЯ 3 ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 338.46

Кузьмак О.І.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
Рівненської філії ПВНЗ «Європейський університет»*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ КОМУНАЛЬНОГО СЕРВІСНО-ВИРОБНИЧОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

У статті досліджено сутність та необхідність інноваційної діяльності. Визначено основні етапи розробки концепції інноваційного розвитку підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування. Виокремлено та згруповано принципи реалізації концепції інноваційного розвитку. Визначено основні напрями інноваційного розвитку підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування.

Ключові слова: послуга, сфера послуг, інновації, концепція, обслуговування, підприємство.

Кузьмак О.И. КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ КОММУНАЛЬНОГО СЕРВИСНО-ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ

В статье исследована сущность и необходимость инновационной деятельности. Определены основные этапы разработки концепции инновационного развития предприятий коммунального сервисно-производственного обслуживания. Выделены и сгруппированы принципы реализации концепции инновационного развития. Определены основные направления инновационного развития предприятий коммунального сервисно-производственного обслуживания.

Ключевые слова: услуга, сфера услуг, инновации, концепция, обслуживание, предприятие.

Kuzmak O.I. THE CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF COMMUNAL ENTERPRISE

In the article the essence and necessity of innovation. Been determined the main stages of the innovation concept of communal enterprise. Allocated and grouped principles of the concept of innovation. Been determined the main directions of innovative development of communal enterprise.

Keywords: service, service industries, innovation, concept, business.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку економіки та нестабільні ринкові умови створюють актуальність необхідності вибору напрямків інноваційного управління та формування підприємством економічно обґрунтованої інноваційної політики. Великий інтерес до цієї проблематики в умовах вітчизняної економіки обумовлений у значній мірі позитивними результатами та яскравими прикладами впровадження інноваційних процесів у діяльність західних підприємств.

З урахуванням постійної активізації глобалізації економіки інноваційні процеси, що охопили українську економіку, активно впроваджуються у сферу діяльності підприємств сфери послуг. На сьогоднішній день сфера послуг формує ядро постіндустріальної економіки і у багатьох аспектах визначає її основні макроекономічні параметри. Сфера послуг, більше ніж інша, орієнтована на споживача, на задоволення потреб, на підвищення якості життя населення, тому можна стверджувати, що обов'язковою умовою успішного і результативного розвитку будь-якої держави є розвиток сфери послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми у сфері функціонування та розвитку підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування в умовах переходу до ринкової економіки досліджено у багатьох працях, зокрема Адамова Б.І., Амосова О.Ю., Амітана В.Н., Богачова С.В., Буркинського Б.В., Васильєвої О.І., Василенка В.Н., Герасимчука З.В., Драгана І.О., Лукьянченка О.О., Письмаченка Л.М., Петрушевського Ю.Л. і багатьох інших.

Без сумніву, праці згаданих науковців мають досить велику теоретичну та практичну цінність. В їхніх роботах досліджено теоретико-методологічні засади державного управління комунальним господарством, позитиви і негативи функціонування та перспектив збалансованої модернізації організаційно-економічного механізму розвитку ЖКГ, пріоритети реформування підприємств комунального господарства держави з перехідною економікою з урахуванням світового досвіду. Огляд наукових праць як вітчизняних, так і закордонних авторів указує на дискусійні положення і певні розбіжності розуміння та трактування щодо сутності сфери послуг, систематизації чинників, які впливають на їх функціонування та розвиток, а також формування концепції інноваційного розвитку підприємства, що складає певні труднощі в умовах практичного формування та реалізації ефективної системи управління розвитком підприємства.

Мета статті полягає у розробці теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо розробки та реалізації концепції інноваційного розвитку підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування та розкриття принципового підходу до вдосконалення процедур вибору управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. За умов євроінтеграції для підвищення ефективності сфери послуг надзвичайно важливе значення належить активізації інноваційної діяльності, адже без цього неможливе формування прогресивних структурних зрушень, техніко-технологічне оновлення,

забезпечення сталого розвитку підприємств сфери послуг. Основні переваги інноваційного шляху розвитку полягають у наступному: підтримання необхідного рівня прибутку; зниження виробничих витрат; підвищення конкурентоспроможності товарів; можливість створення додаткових джерел грошового потоку; підтримання конкурентоспроможності на ринку.

Проте особливістю інноваційного розвитку підприємств сфери послуг є вкрай недосконала нормативно-законодавча база та досить короткий термін існування сфери послуг як самостійної та вагомої галузі національної економіки. Адже в умовах адміністративно-командної економіки сфера послуг мала статус супутньої до промисловості, її розвиток не вважався актуальним завданням для держави, а відтак, галузь була у більш занедбаному стані, ніж промисловість.

Інноваційна діяльність у сфері послуг повинна не лише охоплювати сферу виробництва послуг споживання в цілому, але й відстежувати особливості конкретних споживачів, що, зрештою, зумовлює необхідність програмного підходу, який передбачає прогнозування, вибірковість, адресність, раціональність використання всіх типів ресурсів та врахування специфічних особливостей послуг: покупець часто безпосередньо бере участь у виробництві послуг; надання послуг – це діяльність (процес), і тому послуга не може бути протестованою перш ніж покупець її купить; послуга часто складається з системи дрібніших послуг, причому покупець оцінює ці субпослуги; якість і привабливість надання послуг залежать від здатності покупця оцінити їхні результати [1, с. 132].

У контексті сказаного підприємства комунального сервісно-виробничого обслуговування, діяльність яких спрямована на задоволення першочергових потреб населення і створення необхідних умов для функціонування всіх галузей національного господарства, є невід'ємною частиною сфери послуг. У послугах, що надаються даними підприємствами (виробництво, транспортування і розподіл теплової енергії між споживачами тепла; забезпечення безаварійної роботи котельних, теплових пунктів і теплових мереж; забезпечення стабільного і безперебійного надання послуг тепло-, водопостачання, водовідведення), має потребу не тільки населення для забезпечення життєдіяльності, а також і промислові підприємства, що забезпечують функціонування та розвиток міста, бюджетні організації і об'єкти соціально-культурної сфери [2, с. 159].

Усе це обумовлює гостроту та актуальність проблематики інноваційного розвитку підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування у ринкових умовах господарювання, важливість невідкладного вирішення пов'язаних з цим економічних і соціальних питань, першочергову необхідність всебічного наукового дослідження як загальних теоретичних аспектів функціонування комунальних підприємств, економіко-правових засад управління ними, так і проблем інвестиційно-інноваційної моделі їх розвитку.

На жаль, сучасний стан розвитку комунального господарства в Україні характеризується низкою негативних факторів: кризовий стан інфраструктури (загрозлива зношеність водопостачальних, теплових, каналізаційних мереж); зростання тарифів на комунальні послуги, що не відповідає економічному обґрунтованому рівню та характеризується низькою якістю наданих послуг; відсутність конкурент-

ного середовища у сфері комунального господарства; недосконалість механізму формування цін і тарифів на продукцію та послуги комунальних підприємств та ін. Недофінансування експлуатаційної діяльності підприємств комунального господарства не тільки не дає можливості впроваджувати новітні ресурсозберігаючі технології та обладнання, а й взагалі забезпечувати функціонування підприємств на існуючому рівні.

Неможливість швидкого вирішення перерахованих проблем обумовлена великими фінансовими витратами, кардинальним переосмисленням потенціалу підприємств житлово-комунального господарства та результатів їхньої діяльності як з боку співробітників (керівництва і виконавців), так і з боку суб'єктів зовнішнього оточення (споживачів послуг, постачальників і підрядників, контролюючих та керуючих органів влади). Це визначає доцільність удосконалення окремих бізнес-процесів підприємств житлово-комунального господарства з використанням досягнень науково-технічного прогресу і сучасних методів управління, а так само необхідність підвищення ефективності їх інноваційної діяльності. Така діяльність повинна забезпечувати не тільки виконання локальних поточних завдань, а й відповідати стратегічним цілям функціонування підприємства, покращувати показники його діяльності за рахунок застосування концепцій управління інноваційними проектами як єдиного комплексу механізмів.

В умовах євроінтеграційних економічних реформ, зниження впливу політичної доцільності та зростання значущості економічних показників у процесах державного управління, перехід від централізованого управління грошовими коштами підприємств комунального господарства до децентралізації істотно змінюють їх механізми управління. Перехід від планової до ринкової системи господарювання вимагає від даних підприємств істотної зміни їх внутрішньої системи управління з використанням адаптаційних підходів і механізмів на стратегічному рівні. Адаптація припускає використання методів діагностики системи управління, особливостей побудови і стану зовнішнього середовища підприємства, вироблення нових підходів і механізмів управління, заснованих на використанні сучасних концепцій менеджменту [3, с. 257].

Процес менеджменту інноваційного розвитку можна розглядати з позиції системи функціонального управління, процесу прийняття управлінських рішень та організаційної системи. З позицій функціонального підходу до управління інноваційним розвитком цей процес постає як комплекс окремих функцій, виконання яких забезпечує реалізацію та укріплення потенціалу підприємства. Як процес прийняття управлінських рішень управління інноваційними проектами забезпечує відповідну послідовність виконання взаємозалежних етапів. Якщо ж розглядати управління інноваційним розвитком з позиції організаційної структури, то воно представляється сукупністю взаємопов'язаних елементів, органів управління, пронизаних регламентуючою системою прав, обов'язків та відповідальності [4]. Застосування системного підходу до менеджменту інноваційної діяльності дозволяє сформувати основні елементи її функціонального управління [5, с. 77].

Перехід підприємства на шлях інноваційного розвитку потребує від нього організації системи управління, здатної швидко реагувати на зміни як у зовнішньому, так і внутрішньому середовищі функціонування. Управління інноваційною діяльністю

підприємства представляє собою комплексну систему взаємопов'язаних функцій, послідовність виконання яких забезпечує формування конкурентних переваг за рахунок інноваційних факторів розвитку. Формування ефективної системи управління інноваційним розвитком підприємства повинно ґрунтуватися на наступних основних принципах:

- системності – як постійної взаємодії численних елементів структури управління, що характеризуються динамічністю та стохастичністю поведінки, існуванням ієрархічних і функціональних підсистем зі складними взаємозв'язками;

- комплексності – як взаємообумовленого та пропорційно взаємоузгодженого розвитку системи, як єдиного цілого, що забезпечує взаємозв'язок

комплексу підсистем та елементів: ринкових, регулюючих та забезпечуючих механізмів, економічного механізму підприємства та ін.;

- гнучкості – як здатності швидкого реагування на зміну ринкових можливостей та загроз;

- альтернативності – як створення комплексу варіантів здійснення інноваційного розвитку в залежності від конкретної ринкової ситуації;

- орієнтації на саморозвиток – як самостійного забезпечення умов тривалого виживання і розвитку підприємства за рахунок інноваційних чинників.

Урахування зазначених принципів робить управління інноваційним розвитком системою адаптивної реакції на зміну умов функціонування, засобом підвищення ефективності використання внутрішніх резервів.

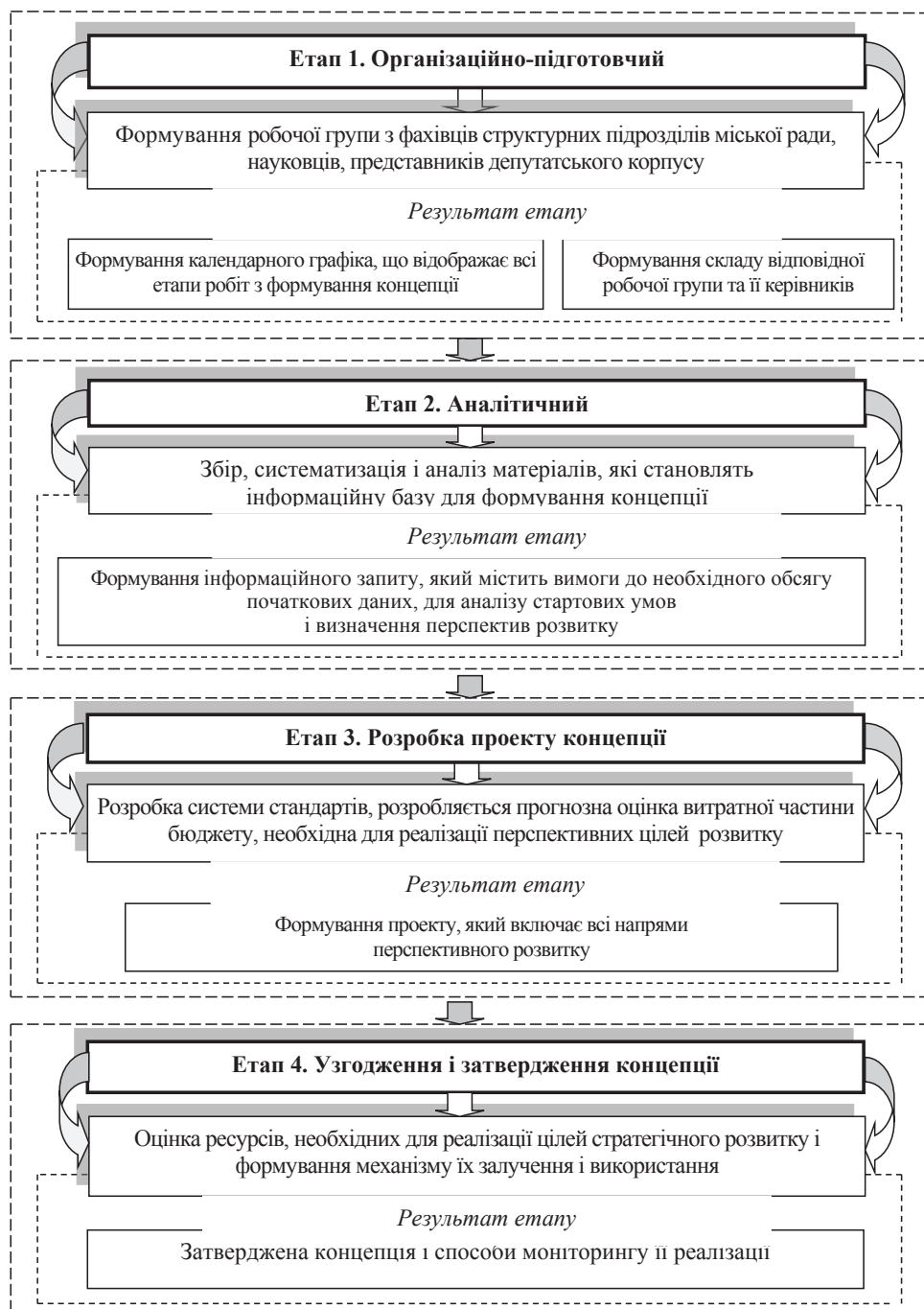

Рис. 1. Етапи розробки концепції інноваційного розвитку підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування

Звичайно, забезпечення умов стійкості розвитку підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування можливе на базі розробки і реалізації відповідної концепції інноваційного розвитку, спрямованої на підвищення результативності функціонування даних підприємств, а також якості, доступності і цінової конкурентоспроможності послуг, що надаються.

Процес формування концепції подано у вигляді сукупності послідовно виконуваних етапів (рис. 1). На початковому етапі формується робоча група, яка буде займатись розробкою концепції. Тут важливим є те, щоб до робочої групи увійшли всі можливі фахівці, як практики, так і науковці. Тобто робочу групу необхідно формувати з представників виконавчої влади, депутатського корпусу, навчальних закладів, а також фахівців безпосередньо підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування, а також представників можливих інвесторів.

Загалом, наступний етап, а саме процес формування і аналізу інформаційної бази даних, для розробки концепції є надзвичайно важливим і достатньо громіздким та включає велику кількість робіт. Слід звернути увагу, що результатом аналітичного етапу є інформаційний запит, який має бути складено таким чином, щоб отримати не тільки первинні початкові дані, але й аналітичні прогнози, проектні документи, а також нормативно-правові, розпорядчі акти органів державної влади і місцевого самоврядування, які містять характеристики, оцінки, висновки, пропозиції, рекомендації стосовно напрямів і проблем розвитку підприємств комунальної сфери [6, с. 138].

На етапі прогнозно-аналітичних робіт, пов'язаному з формуванням власне проекту концепції розвитку, здійснюється розробка системи стандартів відповідно до цілей соціального розвитку міста. Також розробляється прогнозна оцінка витрат, необхідних для реалізації перспективних цілей розвитку. При цьому обов'язково необхідно звернути увагу на можливість консолідації фінансових ресурсів як з місцевого бюджету, так і зі сторони інвесторів. Окрім того, визначаються стратегічні цілі, формуються основні напрями місцевої політики, включаючи соціально-економічні стратегії досягнення намічених цілей.

На заключному етапі формування концепції здійснюється оцінка ресурсів, необхідних для реалізації цілей стратегічного розвитку комунальної містообслуговуючої сфери і формування механізму їх залучення і використання.

Використання вказаних етапів розробки дозволяє сформувати концептуальні основи розвитку підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування і механізму його реалізації.

Звичайно, розробка концепції інноваційного розвитку підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування це ще не панацея, проте вона може стати першим етапом обґрунтування стратегії і визначення основних напрямів діяльності органів місцевого самоврядування для забезпечення міськими послугами населення і підприємств міста.

Відповідно, стратегічною метою реалізації концепції є забезпечення підвищення прибутковості, стійкості і надійності функціонування підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування,

підвищення якості надаваних комунальних послуг, зниження собівартості надання комунальних послуг, упровадження зберігаючих технологій, поліпшення екологічних показників.

Оцінюючи ситуацію, що склалася на сьогодні в галузі комунального обслуговування, доцільно передбачити виділення в рамках стратегічної мети таких цілей реалізації концепції: формування ефективних механізмів функціонування підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування і умов для залучення інвестицій; організація ефективного управління у сфері виробництва й надання комунальних послуг; поглиблення демонополізації в містообслуговуючій сфері, створення конкурентного середовища на ринку комунальних послуг; забезпечення беззбиткового функціонування підприємств комунального сектора економіки; технічне переоснащення об'єктів містообслуговуючої сфери, наближення до вимог Європейського Союзу пропонується до використання енергетичних і матеріальних ресурсів, виробництва комунальних послуг.

Висновки. Таким чином, реалізація концепції має забезпечити підвищення ефективності та надійності функціонування підприємств комунального сервісно-виробничого обслуговування, забезпечення сталого розвитку для задоволення потреб населення і господарського комплексу в комунальних послугах відповідно до встановлених нормативів і національних стандартів і забезпечити її інвестиційну привабливість. У результаті її реалізації має підвищитися якість житлово-комунального обслуговування населення, надання житлово-комунальних послуг, ефективність і надійність роботи систем газопостачання, тепло-, водопостачання, водовідведення та ін. При цьому впровадження інноваційних заходів щодо поліпшення якості наданих послуг і інтенсифікації діяльності підприємств має відбуватися перш за все з урахуванням об'єктивних чинників, властивих обслуговуючим підприємствам, що обумовлюють підвищення вимог до якості обслуговування з використанням накопиченого передового закордонного і вітчизняного досвіду.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Котлер Ф. Основи маркетинга / Ф. Котлер ; пер. с англ. под. общ. ред. и вступ. ст. Е.М. Пеньковой. – М. : Прогресс, 1990. – 410 с.
2. Вакулєнко В. Методологічні аспекти стратегічного планування економічного розвитку великого міста / В. Вакулєнко // Управління сучасним містом. – 2002. – № 10. – 12. – С. 7–13.
3. Воротинцев В.А. Концепція стратегічного управління інноваційними механізмами підприємств житлово-комунального господарства / В.А. Воротинцев // Економічний аналіз : зб. наук. праць. – Тернопіль : Економічна думка, 2014. – Т. 15. – № 2. – С. 257–267.
4. Ступак С.М. Управління інноваційним розвитком підприємства в нестабільному ринковому середовищі / С.М. Ступак [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1621/1/>.
5. Анискин Ю. Инновационное развитие на основе организационного потенциала компании / Ю. Анискин // Проблемы теории и практики управления. – 2006. – № 7. – С. 73–84.
6. Гринчук Н. Еволюція планування: запровадження стратегічного планування у практику діяльності місцевих органів влади / Н. Гринчук // Управління сучасним містом. – 2002. – № 10–12. – С. 49–53.